

**ANALÝZA AKTUÁLNEHO STAVU PRÁVNEJ ÚPRAVY
VZDELÁVANIA DOSPELÝCH V SLOVENSKEJ REPUBLIKE**

FRANTIŠEK KAŠICKÝ

**ANALYSIS OF THE CURRENT STATE OF ADULT EDUCATION LEGISLATION
IN THE SLOVAK REPUBLIC**

Abstrakt:

Dôležitou súčasťou vzdelávania dospelých je aj aktuálna, potreby spoločenského vývoja odzrkadľujúca a kvalitná legislatíva. Príspevok sa osobitne zameriava na analýzu právnej úpravy vzdelávania dospelých na Slovensku, cez zakotvenie práva každého na vzdelanie medzi ústavné práva garantované v Ústave Slovenskej republiky, cez princíp celoživotného vzdelávania v zákone o výchove a vzdelávaní, až po detailnú právnu úpravu problematiky v zákone o celoživotnom vzdelávaní a jeho vykonávacej vyhláške.

Kľúčové slová:

vzdelávanie dospelých, právna úprava, ústava, zákon, vyhláška

Abstract:

An important part of adult education is also current, reflecting the needs of social development and quality legislation. The paper focuses especially on the analysis of the legal regulation of adult education in Slovakia, through enshrining the right of everyone to education among the constitutional rights guaranteed in the Constitution of the Slovak Republic, through the principle of lifelong learning in the Education Act, up to the detailed legal regulation of the issue in the Act on Lifelong Learning and its implementing decree.

Keywords:

adult education, legislation, constitution, law, decree

Úvod

Z filozofického hľadiska usiluje vzdelávanie dospelých o poznanie sveta, jeho zmyslu a poslania človeka v ňom, jeho bytie a vedomie. Z metodologického hľadiska využíva vedeckých metód poznávania objektívnej reality k postupnému prechodu od poznania javovej stránky k podstate poznávacej skutočnosti, k pochopeniu a využívaniu všeobecných zákonitostí, princípov,

kauzálnych vzťahov, prispievajúc tak ku konštituovaniu teórie výchovy a vzdelávania dospelých na vedeckých základoch. Vzhľadom k mnohohrstevnosti ďalšieho vzdelávania dospelých sa utvára veda o výchove a vzdelávaní dospelých na interdisciplinárnych a multidisciplinárnych základoch, využívajúc popri prístupoch filozofických, všeobecne pedagogických, andragogických, tiež prístupov psychologických, sociologických, ekonomických, politických, manažérskych, biologických, etických a v neposlednej miere aj právnych. Ide predovšetkým o rozvíjanie a uplatňovanie systémového prístupu v rovine empiricko-analytickej, logicko-teoretickej a komplexnej. Metodika ďalšieho vzdelávania dospelých je špeciálnou teóriou skúmajúca zákonitosti výchovy a výuky, teda vyučovania a učenia v sústave školskej i v sústave mimoškolskej (Barták, 2008).

Memorandum o celoživotnom vzdelávaní definuje, že jedným z dôležitých cieľov celoživotného vzdelávania je podpora aktívneho občianstva a zamestnanosti. Zdôrazňuje sa časová stránku vzdelávanie počas celého života a to nepretržité alebo periodické (Memorandum o celoživotnom vzdelávaní, 2001).

Dôležitou a neodmysliteľnou súčasťou problematiky vzdelávania dospelých je aj aktuálna, potreby spoločenského vývoja odzrkadľujúca a kvalitná právna úprava.

1. Právna úprava vzdelávania dospelých v Slovenskej republike

1.1. Ústava Slovenskej republiky

Medzi ústavné práva garantované v Ústave Slovenskej republiky (Ústavný zákon č. 460/1992 Zb.), teda dokumente najvyššej právnej sily, ktorému spolu ústavnými zákonmi nesmú odporovať ostatné právne predpisy (Slovensko-ústredný portál..., 2021), v čl. 42 patrí aj právo každého na vzdelanie. Školská dochádzka je povinná. Jej dĺžku po vekovú hranicu ustanoví zákon. Občania majú právo na bezplatné vzdelanie v základných školách a stredných školách, podľa schopností občana a možnosti spoločnosti aj na vysokých školách. Zriaďovať iné školy ako štátne a vyučovať v nich možno len za podmienok ustanovených zákonom; v takýchto školách sa môže vzdelávanie poskytovať za úhradu. Ústava definuje, že zákon ustanoví, za akých podmienok majú občania pri štúdiu právo na pomoc štátu.

Z komentárov k čl. 42 Ústavy SR:

Úprava práva na vzdelanie sa opiera aj o článok 13 Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (Medzinárodný pakt..., 2021), článok 2 Protokolu č.1 k Dohovoru o základných právach a ľudských slobodách (Dohovor..., 2021), ako aj článok 33 Listiny základných práv a slobôd (Ústavný zákon 23/1991 Zb.). Právne postavenie občanov je rozdielne od postavenia cudzincov. Občania majú právo na bezplatné vzdelanie na základných a stredných

školách. Cudzinci podľa ústavy nemajú právo na bezplatné vzdelanie. Právo na vzdelanie na vysokých školách sa priznáva v rozdielnom režime ako právo na vzdelanie na základných a stredných školách. Na zriadených školách, ktoré nie sú štátne sa môže vzdelávanie poskytovať za úhradu (Drgonec, 2015).

Slovenská republika vo všeobecnosti nepodmieňuje vstup na základné školy a ani poskytnutie úrovne a kvality vzdelania na základných školách uhradením zápisného, prípadne školné (PL.ÚS.5/93.). Ústava zakladá právo na bezplatné vzdelanie aj na vysokých školách. Podmieňuje ho však schopnosťami občana, na druhej strane možnosťami spoločnosti (predovšetkým ekonomickými). Z tejto úpravy nemožno odvodiť ústavnú záruku ani existenciu základného (ústavného) práva na všeobecne garantované bez(od)platné vysokoškolské štúdium, a to ani na verejných vysokých školách (PL.ÚS 3/2008.).

„Právo na vzdelanie zahŕňa jednak právo na prístup k vzdelaniu, jednak právo na poskytovanie určitej úrovne a kvality vzdelania. Pri realizácii práva na vzdelanie konkrétnej osoby (osôb) musí štát rešpektovať slobodu výberu školy na jednej strane a slobodu zriaďovať školské inštitúcie na strane druhej.“ (Gajdošíková, 2012).

Ústavný zákon o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu vstupuje do sféry ochrany práva na vzdelanie a to tým, že nedovoľuje obmedziť právo na vzdelanie v čase vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu. V čase vojny možno však obmedziť právo na vzdelanie obmedzením vyučovania (Ústavný zákon č. 227/2002 Z.Z.).

1.2. Zákon o výchove a vzdelávaní

Zákon o výchove a vzdelávaní (Zákon č. 245/2008 Z.z.), tzv. školský zákon, teda všeobecne záväzný právny predpis prijatý v podmienkach SR Národnou radou SR (Slovensko–ústredný portál,2021) stanovuje, že výchova a vzdelávanie sú založené na cieľoch medzi ktoré popri prípravy na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti v duchu porozumenia a znášanlivosti, rovnosti muža a ženy, priateľstva medzi národmi, národnostnými a etnickými skupinami a náboženskej tolerancie, ako aj rovnoprávnosti prístupu k výchove a vzdelávaniu so zohľadnením výchovno-vzdelávacích potrieb jednotlivca a jeho spoluzodpovednosti za svoje vzdelávanie, patrí aj princíp celoživotného vzdelávania. Medzi definované základné pojmy zaraďuje: výchovu ako komplexný proces učenia a socializácie zameraný na dieťa alebo žiaka s cieľom rozvíjať jeho osobnosť po stránke telesnej a duševnej; vzdelávanie ako cielene organizovaný a realizovaný proces výchovného a vzdelávacieho pôsobenia a učenia zameraného na rozvoj dieťaťa alebo žiaka v súlade s jeho predpokladmi a podnetmi, ktoré stimulujú jeho vlastnú snahu stať sa harmonickou osobnosťou; výchovno-vzdelávaciu potrebu ako požiadavku na zabezpečenie podmienok,

organizáciu a realizáciu výchovno-vzdelávacieho procesu spôsobom, ktorý primerane zodpovedá potrebám telesného, psychického a sociálneho vývinu detí alebo žiakov.

Z hľadiska vzdelávania definuje nasledovné pojmy:

- kompetencia - preukázaná schopnosť využívať vedomosti, zručnosti, postoje, hodnotovú orientáciu a iné spôsobilosti na predvedenie a vykonávanie funkcií podľa daných štandardov v práci, pri štúdiu, v osobnom a odbornom rozvoji jedinca a pri jeho aktívnom zapojení sa do spoločnosti, v budúcom uplatnení sa v pracovnom a mimopracovnom živote a pre jeho ďalšie vzdelávanie;
- vzdelávacia oblasť - okruh, do ktorého patrí problematika príbuzných školských predmetov rámcového učebného plánu;
- odbor vzdelávania alebo skupina odborov vzdelávania - ucelená forma vzdelávania v oblasti poznania, ktorá môže byť predmetom výchovy a vzdelávania, určená konkrétnymi cieľmi vzdelávania, vymedzeným obsahom, rozsahom vedomostí, schopností, zručností a dĺžkou vzdelávania a stupňom vzdelania, ktoré poskytuje; v stredných školách sa odbory vzdelávania členia podľa stupňa vzdelania, ktorý poskytujú, na učebné odbory a študijné odbory;
- stupeň vzdelania - štátom uznaná úroveň vedomostí, zručností a schopností dosiahnutá úspešným absolvovaním uceleného vzdelávacieho programu alebo jeho časti ako predpoklad pokračovania v ďalšom vzdelávaní alebo uplatnenia sa na trhu práce.

Zákon taktiež definuje školy v pôsobnosti ústredných orgánov štátnej správy, medzi ktoré sa zaraďujú policajné školy a školy požiarnej ochrany, ktoré majú charakter strednej odbornej školy (Zákon č. 245/2008 Z. z.).

1.3. Zákon o celoživotnom vzdelávaní

Zákon o celoživotnom vzdelávaní upravuje celoživotné vzdelávanie, v ktorom ďalšie vzdelávanie nadväzuje na stupeň vzdelania dosiahnutý v školskom vzdelávaní, akreditáciu vzdelávacích programov ďalšieho vzdelávania, pravidlá a postupy overovania a uznávania výsledkov ďalšieho vzdelávania zamerané na nadobudnutie čiastočnej kvalifikácie a úplnej kvalifikácie, národnú sústavu kvalifikácií, informačný systém ďalšieho vzdelávania, systém monitorovania a prognózovania vzdelávacích potrieb ďalšieho vzdelávania, ako aj kontrolu dodržiavania podmienok akreditácie a dodržiavania podmienok udelenia oprávnenia na vykonávanie skúšky na overenie odbornej spôsobilosti (Zákon č. 568/2009 Z. z.).

Dôležité je, že tento zákon sa nevzťahuje na nadobúdanie, hodnotenie a overovanie odbornej kvalifikácie na účely výkonu povolání, na prípravu na výkon odborných činností, na vzdelávanie uskutočňované podľa osobitného predpisu a na vzdelávanie uskutočňované na vysokých školách.

Týmto zákonom nie je dotknutá pôsobnosť iných právnických osôb a fyzických osôb podľa osobitných predpisov.

Celoživotné vzdelávanie je charakterizované ako všetky aktivity, ktoré sa uskutočňujú v priebehu života s cieľom zlepšiť vedomosti, zručnosti a schopnosti. Celoživotné vzdelávanie ako základný princíp výchovy a vzdelávania uplatňovaný vo vzdelávacej sústave Slovenskej republiky tvorí školské vzdelávanie a ďalšie vzdelávanie nadväzujúce na stupeň vzdelania dosiahnutý v školskom vzdelávaní.

Ďalším vzdelávaním je vzdelávanie vo vzdelávacích inštitúciách ďalšieho vzdelávania nadväzujúce na školské vzdelávanie alebo iné vzdelávanie, ktoré nadväzuje na školské vzdelávanie. Ďalšie vzdelávanie umožňuje získať čiastočnú kvalifikáciu alebo úplnú kvalifikáciu alebo doplniť, obnoviť, rozšíriť alebo prehĺbiť si kvalifikáciu nadobudnutú v školskom vzdelávaní, alebo uspokojiť záujmy a získať spôsobilosť zapájať sa do života občianskej spoločnosti. Úspešným absolvovaním ďalšieho vzdelávania nemožno získať stupeň vzdelania. Ďalšie vzdelávanie sa uskutočňuje v štátnom jazyku a podľa záujmu účastníkov ďalšieho vzdelávania a možností vzdelávacích inštitúcií aj v inom, ako štátnom jazyku.

Druhy ďalšieho vzdelávania sú:

- ďalšie odborné vzdelávanie v akreditovanom vzdelávacom programe, ktorý vedie k doplneniu, obnoveniu, rozšíreniu alebo prehĺbeniu kvalifikácie potrebnej na výkon odbornej činnosti;
- rekvalifikačné vzdelávanie v akreditovanom vzdelávacom programe, ktorý vedie k získaniu čiastočnej kvalifikácie alebo k získaniu úplnej kvalifikácie – odbornej spôsobilosti pre jednu alebo viac pracovných činností v inom povolani ako v tom, pre ktoré fyzická osoba získala kvalifikáciu prostredníctvom školského vzdelávania;
- kontinuálne vzdelávanie vo vzdelávacích programoch, ktorým si účastník ďalšieho vzdelávania dopĺňa, rozširuje, prehľbuje alebo obnovuje kvalifikáciu ako predpoklad na výkon odbornej činnosti v súlade s osobitnými predpismi;
- záujmové vzdelávanie, občianske vzdelávanie, vzdelávanie seniorov a iné vzdelávanie, ktorým účastník ďalšieho vzdelávania uspokojuje svoje záujmy, zapája sa do života občianskej spoločnosti a všeobecne rozvíja svoju osobnosť.

Veľmi dôležitou skutočnosťou je legislatívne vymedzenie pojmov, ktoré nemusia vždy odrážať teoreticko-filozofické definovania v pedagogike a andragogike:

- vzdelávacím programom ďalšieho vzdelávania je ucelený program určovania, naplňovania a overovania cieľov, obsahu, metód a foriem vzdelávacieho procesu, jeho hodnotenia, organizácie a riadenia; vzdelávací program môže byť členený na moduly;
- modulom vzdelávacieho programu samostatná, ucelená, záväzná, časová a obsahová vzdelávacia jednotka vzdelávacieho programu;

- odborným garantom vzdelávacieho programu je fyzická osoba, ktorá na základe a v rozsahu nadobudnutej odbornej spôsobilosti a lektorskej spôsobilosti zodpovedá za kvalitu projektu vzdelávacieho programu, za kvalitu jeho uskutočňovania a za koordináciu činnosti lektorov;
- lektorom vzdelávacieho programu je fyzická osoba, ktorá na základe a v rozsahu nadobudnutej odbornej spôsobilosti a lektorskej spôsobilosti uskutočňuje vzdelávaciu činnosť v oblasti ďalšieho vzdelávania;
- odbornou spôsobilosťou odborného garanta a lektora súhrn odborných vedomostí, zručností a schopností získaných stupňom vzdelania a praxou v príslušnom odbore;
- lektorskou spôsobilosťou súhrn lektorských vedomostí, zručností a schopností získaných vzdelávaním zameraným na rozvoj lektorských kompetencií alebo lektorskou činnosťou;
- profilom absolventa popis vedomostí a zručností získaných úspešným absolvovaním vzdelávacieho programu, ktoré vytvárajú spôsobilosť na výkon pracovných činností v určitom povolaní;
- záverečnou skúškou akreditovaného vzdelávacieho programu overenie vedomostí, zručností a schopností účastníka ďalšieho vzdelávania v rozsahu schváleného vzdelávacieho programu a overenie spôsobilosti používať ich pri výkone odborných činností;
- odbornou spôsobilosťou súhrn vedomostí, zručností a schopností požadovaných na výkon pracovnej činnosti;
- skúškou na overenie odbornej spôsobilosti overenie vedomostí, zručností a schopností fyzickej osoby podľa kvalifikačného štandardu a hodnotiaceho štandardu danej čiastočnej kvalifikácie alebo úplnej kvalifikácie;
- dokumentáciou vzdelávacieho programu súbor písomných dokumentov, ktorými sa riadi a kontroluje proces vzdelávania a súbor písomností, na základe ktorých vydáva vzdelávacia inštitúcia osvedčenie o absolvovaní akreditovaného vzdelávacieho programu;
- čiasťou kvalifikáciou súbor vedomostí, zručností a schopností fyzickej osoby vykonávať určitú pracovnú činnosť alebo súbor pracovných činností v určitom povolaní v rozsahu určenom kvalifikačným štandardom;
- úplnou kvalifikáciou stupeň vedomostí, zručností a schopností fyzickej osoby vykonávať všetky pracovné činnosti v určitom povolaní v rozsahu určenom kvalifikačným štandardom; úplná kvalifikácia sa môže skladať z viacerých čiastočných kvalifikácií;
- kvalifikačným štandardom súhrn vedomostí, zručností a schopností potrebných na nadobudnutie príslušnej čiastočnej kvalifikácie a úplnej kvalifikácie;
- hodnotiacim štandardom súhrn kritérií, organizačných a metodických postupov, materiálnych, technických a priestorových predpokladov na overovanie a hodnotenie dosiahnutej odbornej spôsobilosti podľa ustanovených kvalifikačných štandardov;

- informačnou povinnosťou povinnosť vzdelávacej inštitúcie poskytnúť bezplatne, úplne, správne, pravdivo a v ustanovených termínoch údaje súvisiace s uskutočňovanými vzdelávacími aktivitami ďalšieho vzdelávania;

- systémom monitorovania a prognózovania vzdelávacích potrieb komplexný inštitucionálny mechanizmus zberu a vyhodnocovania informácií o požiadavkách trhu práce koordinovaný medzi zástupcami Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, ústredných orgánov štátnej správy a sociálnych partnerov, ktorí na základe jednotnej metodiky formulujú kvalitatívne a kvantitatívne požiadavky na kvalifikácie uplatniteľné na trhu práce.

Veľmi podstatnou skutočnosťou je, že podľa zákonnej úpravy vzdelávacie inštitúcie uskutočňujú akreditované vzdelávacie programy a neakreditované vzdelávacie programy, ktoré sa môžu uskutočňovať prezenčnou, dištančnou alebo kombinovanou formou. Pre všetky vzdelávacie programy akreditované podľa tohto zákona je ustanovený rozsah vyučovacej hodiny 45 minút. Ak sa praktické vyučovanie uskutočňuje na pracovisku fyzickej osoby alebo právnickej osoby, ktorá nie je vzdelávacou inštitúciou trvá vyučovacia hodina 60 minút. Vzdelávací program, ktorý sa nečlení na moduly alebo jeden modul vzdelávacieho programu zodpovedá minimálne desiatim vyučovacím hodinám.

Vzdelávacie inštitúcie ďalšieho vzdelávania sú:

- *gymnázia, stredné odborné školy, konzervatóriá, školy pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, základné umelecké školy, jazykové školy a vysoké školy*, ktoré okrem školského vzdelávania uskutočňujú aj vzdelávacie programy,

- *právnické osoby*, ktorých predmetom činnosti je vzdelávanie a činnosti priamo súvisiace so vzdelávaním

- *fyzické osoby-podnikatelia*, ktorých predmetom činnosti je vzdelávanie a činnosti priamo súvisiace so vzdelávaním.

Vzdelávacia inštitúcia, ktorej ministerstvo vydalo potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu, uskutočňuje akreditovaný vzdelávací program za podmienok, za akých bolo potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu vydané; vedie dokumentáciu o uskutočňovaní akreditovaného vzdelávacieho programu; oznamuje ministerstvu zmenu sídla, názvu, zrušenia alebo zániku vzdelávacej inštitúcie a zasiela ministerstvu úradne osvedčené kópie dokladov súvisiacich s oznamovanými zmenami najneskôr do 30 dní odo dňa uskutočnenia zmeny; predkladá na posúdenie ministerstvu zmenu názvu vzdelávacieho programu, obsahu a rozsahu vzdelávacieho programu, odborného garanta a lektorského zabezpečenia vzdelávacieho programu; na účely kontroly dodržiavania podmienok akreditácie vzdelávacieho programu oznamuje ministerstvu začiatok a miesto poskytovania akreditovaného vzdelávacieho programu, a to najmenej desať pracovných dní

pred termínom jeho uskutočnenia; v prípade neuskutočnenia nahláseného akreditovaného vzdelávacieho programu oznamuje túto skutočnosť ministerstvu najmenej jeden pracovný deň vopred a poskytuje nevyhnutnú súčinnosť na účely kontroly a hodnotenia uskutočňovaného akreditovaného vzdelávacieho programu a spôsobilosti vzdelávacej inštitúcie uskutočňovať vzdelávací program.

Vzdelávacia inštitúcia vedie dokumentáciu akreditovaného vzdelávacieho programu, ktorú tvorí projekt akreditovaného vzdelávacieho programu, katalógový list účastníkov akreditovaného vzdelávacieho programu, výkaz o uskutočňovaní akreditovaného vzdelávacieho programu, výkaz o materiálnom, technickom a priestorovom zabezpečení akreditovaného vzdelávacieho programu, protokol o záverečnej skúške, hodnotenie kvality uskutočneného akreditovaného vzdelávacieho programu účastníkmi ďalšieho vzdelávania.

Slovenská legislatíva v zákone o ďalšom vzdelávaní upravuje aj problematiku akreditácie ďalšieho vzdelávania a ukončovanie akreditovaného vzdelávacieho programu (Zákon č. 568/2009 Z. z.). Ako poradný orgán ministerstva definuje a zriaďuje akreditačnú komisiu pre ďalšie vzdelávanie. Akreditačná komisia posudzuje spôsobilosť vzdelávacej inštitúcie uskutočniť vzdelávací program a na základe splnenia podmienok akreditácie vzdelávacieho programu odporúča ministerstvu vydať potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu, ktorý vedie k doplneniu, obnoveniu, rozšíreniu alebo prehĺbeniu kvalifikácie potrebnej na výkon odbornej činnosti; k čiastočnej kvalifikácii alebo k úplnej kvalifikácii, ktorou sa účastník ďalšieho vzdelávania pripravuje na nadobudnutie odbornej spôsobilosti na vykonávanie jednej alebo viacerých pracovných činností v inom povolaní ako v tom, pre ktoré získal kvalifikáciu prostredníctvom školského vzdelávania. To platí aj pre tých účastníkov ďalšieho vzdelávania, ktorí nie sú kvalifikovaní pre žiadne povolanie, alebo k doplneniu, obnoveniu, rozšíreniu alebo prehĺbeniu kvalifikácie ako predpokladu na výkon odbornej činnosti, ak akreditácia tohto vzdelávania nie je upravená osobitným predpisom. Podrobnosti o činnosti akreditačnej komisie upravuje štatút akreditačnej komisie, ktorý vydáva ministerstvo. Predsedu akreditačnej komisie a členov akreditačnej komisie vymenúva minister školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky z odborníkov v oblasti ďalšieho vzdelávania.

Akreditáciou vzdelávacieho programu sa rozumie štátne overenie spôsobilosti vzdelávacej inštitúcie uskutočňovať akreditovaný vzdelávací program na základe splnenia podmienok ustanovených zákonom. O akreditácii rozhoduje ministerstvo, ktoré na základe odporúčania akreditačnej komisie vydá vzdelávacej inštitúcii potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu.

Akreditáciou vzdelávacieho programu je vyhodnotenie a potvrdenie obsahu a rozsahu doplnenia, obnovenia, rozšírenia alebo prehĺbenia kvalifikácie vzdelávacím programom uvedeným v profile absolventa a overenie spôsobilosti vzdelávacej inštitúcie personálne a materiálno-

technicky zabezpečiť poskytovanie vzdelávacieho programu; taktiež vyhodnotenie a potvrdenie zhody posudzovaného vzdelávacieho programu so zodpovedajúcim kvalifikačným štandardom a overenie spôsobilosti vzdelávacej inštitúcie personálne a materiálno-technicky zabezpečiť poskytovanie vzdelávacieho programu; (*školy získavajú akreditáciu pre vzdelávacie programy zodpovedajúce študijným odborom alebo učebným odborom, ktoré sú uvedené pre príslušnú školu v sieti, vysoké školy získavajú akreditáciu pre vzdelávacie programy na základe platnej akreditácie vysokoškolských študijných programov*) alebo vyhodnotenie a potvrdenie zhody posudzovaného vzdelávacieho programu so zodpovedajúcim kvalifikačným predpokladom upraveným v osobitnom predpise a overenie spôsobilosti vzdelávacej inštitúcie personálne a materiálno-technicky zabezpečiť poskytovanie vzdelávacieho programu.

Podmienkou na vydanie potvrdenia o akreditácii vzdelávacieho programu vzdelávacej inštitúcie je predloženie dokladu o odbornej spôsobilosti a lektorskej spôsobilosti odborného garanta; predloženie dokladov o odbornej spôsobilosti a lektorskej spôsobilosti lektorov; predloženie dokladov o materiálnom, technickom a priestorovom zabezpečení vzdelávacieho programu; predloženie vzdelávacieho programu zodpovedajúceho rozsahom a náročnosťou vzdelávaciemu programu a odporúčanie akreditačnej komisie.

Odborná spôsobilosť a lektorská spôsobilosť odborného garanta vzdelávacieho programu a lektora vzdelávacieho programu sú dôležitou súčasťou systému akreditácie ďalšieho vzdelávania.

Odborný garant musí v závislosti od obsahového zamerania akreditovaného vzdelávacieho programu spĺňať tieto požiadavky: vysokoškolské vzdelanie prvého alebo druhého stupňa v príslušnom odbore vzdelávacieho programu, najmenej dva roky praxe v odbore, ktorého sa vzdelávací projekt týka, a najmenej dva roky lektorskej činnosti; vysokoškolské vzdelanie prvého alebo druhého stupňa v inom odbore, najmenej štyri roky praxe v odbore, ktorého sa vzdelávací projekt týka, a najmenej dva roky lektorskej činnosti; plné stredné vzdelanie s maturitou v príslušnom odbore vzdelávacieho programu, najmenej štyri roky praxe v odbore, ktorého sa vzdelávací projekt týka, a najmenej tri roky lektorskej činnosti; úplné stredné vzdelanie s maturitou v inom odbore, najmenej päť rokov praxe v odbore, ktorého sa vzdelávací projekt týka, a najmenej tri roky lektorskej činnosti; výučný list v príslušnom odbore vzdelávacieho programu, najmenej päť rokov praxe v odbore, ktorého sa vzdelávací projekt týka, a najmenej päť rokov lektorskej činnosti alebo osvedčenie o čiastočnej kvalifikácii alebo osvedčenie o úplnej kvalifikácii v príslušnom odbore vzdelávacieho programu, najmenej päť rokov praxe v oblasti, ktorej sa vzdelávací program týka, a najmenej päť rokov lektorskej činnosti.

Tak isto aj lektor vzdelávacieho programu musí v závislosti od obsahového zamerania akreditovaného vzdelávacieho programu spĺňať tieto požiadavky: vysokoškolské vzdelanie prvého alebo druhého stupňa v odbore vzdelávacieho programu, najmenej dva roky praxe v oblasti, ktorej

sa vzdelávací projekt týka, a preukázateľná lektorská spôsobilosť; vysokoškolské vzdelanie prvého alebo druhého stupňa, najmenej štyri roky praxe v oblasti, ktorej sa vzdelávací projekt týka, a preukázateľná lektorská spôsobilosť; úplné stredné vzdelanie s maturitou v príslušnom odbore vzdelávacieho programu, najmenej dva roky praxe v oblasti, ktorej sa vzdelávací projekt týka, a preukázateľná lektorská spôsobilosť; úplné stredné vzdelanie s maturitou, najmenej päť rokov praxe v oblasti, ktorej sa vzdelávací projekt týka, a preukázateľná lektorská spôsobilosť; výučný list v príslušnom odbore vzdelávacieho programu, najmenej päť rokov praxe v oblasti, ktorej sa vzdelávací projekt týka, a preukázateľná lektorská spôsobilosť alebo osvedčenie o čiastočnej kvalifikácii alebo osvedčenie o úplnej kvalifikácii v príslušnom odbore vzdelávacieho programu, najmenej päť rokov praxe v oblasti, ktorej sa vzdelávací program týka, a preukázateľná lektorská spôsobilosť.

Odborná spôsobilosť sa preukazuje príslušným dokladom o vzdelaní a potvrdením zamestnávateľa o dĺžke odbornej praxe. Lektorská spôsobilosť sa preukazuje dokladom o absolvovaní vzdelávania zameraného na rozvoj lektorských kompetencií alebo potvrdením vzdelávacej inštitúcie o výkone lektorskej činnosti lektora za príslušné obdobie s uvedením obsahového zamerania a jej rozsahu najmenej po dobu šiestich mesiacov.

Vzdelávacia inštitúcia pri akreditácii vzdelávacieho programu postupuje tak, že postupuje žiadosť na ministerstvo. Žiadosť obsahuje identifikačné údaje o žiadateľovi a profil vzdelávacej inštitúcie. Prílohou k žiadosti sú projekt vzdelávacieho programu, doklady a dokumentácia preukazujúce splnenie podmienok a doklad o zaplatení správneho poplatku. Na základe odporúčania akreditačnej komisie ministerstvo vydá potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu do 120 dní odo dňa doručenia žiadosti o akreditáciu; ak žiadosť neobsahuje údaje v požadovanom rozsahu, ministerstvo vyzve žiadateľa o predloženie chýbajúcich údajov, ktoré žiadateľ musí doplniť do 30 dní, a vydá potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu do 120 dní odo dňa prijatia požadovaných chýbajúcich údajov. Ak žiadateľ nespĺňa podmienky akreditácie vzdelávacieho programu alebo nedoplnil chýbajúce údaje v lehote, ministerstvo vydá rozhodnutie o neudelení potvrdenia o akreditácii vzdelávacieho programu. Dôležité sú ďalšie doby platnosti potvrdení. Potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu pre školy sa vydáva na dobu uvedenia študijného odboru alebo učebného odboru pre príslušnú školu v sieti. Potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu pre vysoké školy sa vydá na dobu platnosti príslušného akreditovaného vysokoškolského študijného programu. Potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu pre ostatné vzdelávacie inštitúcie sa vydáva na päť rokov. Potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu je neprevoditeľné a neprechádza na právneho nástupcu vzdelávacej inštitúcie. Dôležitou skutočnosťou ešte je, že ak ide o potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu pre školy a vysoké školy, potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu sa vzťahuje aj na uskutočňovanie samostatných modulov akreditovaného vzdelávacieho programu. Súčasťou potvrdenia o akreditácii

vzdelávacieho programu je aj uvedenie modulov, na ktoré sa vzťahuje akreditácia.

Akreditácia vzdelávacieho programu zaniká zrušením vzdelávacej inštitúcie, ktorej bolo vydané potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu, alebo zánikom predmetu činnosti, ktorým je vzdelávanie; smrťou fyzickej osoby, ktorej bolo vydané potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu, alebo jej vyhlásením za mŕtvu; uplynutím doby platnosti potvrdenia o akreditácii vzdelávacieho programu alebo odňatím potvrdenia o akreditácii vzdelávacieho programu z dôvodu neplnenia povinností. Ministerstvo odníme potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu, ak vzdelávacia inštitúcia poskytne nepravdivé alebo neúplné údaje v žiadosti o akreditáciu vzdelávacieho programu, závažným spôsobom alebo opakovane porušuje zákonom špecifikované povinnosti, nespĺňa podmienky akreditácie vzdelávacieho programu alebo požiadala o odňatie akreditácie vzdelávacieho programu. Vzdelávacia inštitúcia, ktorej bola odňatá akreditácia vzdelávacieho programu v súvislosti poskytnutím nepravdivých alebo neúplných údajov v žiadosti o akreditáciu vzdelávacieho programu a závažným spôsobom alebo opakovane porušuje presne definované povinnosti (*napríklad nevedie register účastníkov a pod.*) môže opätovne požiadať o akreditáciu príslušného vzdelávacieho programu najskôr po uplynutí dvoch rokov odo dňa právoplatného rozhodnutia o odňatí akreditácie vzdelávacieho programu.

Vzdelávanie vo vzdelávacom programe sa ukončuje záverečnou skúškou. Účastník ďalšieho vzdelávania môže vykonať záverečnú skúšku, ak absolvoval najmenej 75 % výučby. Cieľom záverečnej skúšky je overenie vedomostí a zručností účastníka ďalšieho vzdelávania v rozsahu schváleného vzdelávacieho programu a overenie schopností vykonávať odborné činnosti, ktorých sa vzdelávací program týka. Cieľom záverečnej skúšky je overenie vedomostí a zručností účastníka ďalšieho vzdelávania v rozsahu schváleného vzdelávacieho programu a overenie schopností vykonávať odborné činnosti, ktorých sa vzdelávací program týka. Záverečná skúška sa uskutočňuje v písomnej forme, ústnej forme, praktickej forme alebo kombináciou všetkých foriem. Písomná forma a ústna forma záverečnej skúšky sa koná najneskôr do 15 dní po ukončení vzdelávania.

Praktickú formu záverečnej skúšky možno vykonať aj v inom termíne. Záverečná skúška, ktorá vedie k čiastočnej alebo úplnej kvalifikácii, sa koná pred skúšobnou komisiou. Skúšobná komisia má najmenej troch členov, ktorých vymenúva štatutárny orgán vzdelávacej inštitúcie alebo štatutárnym orgánom písomne poverená osoba. Záverečná skúška je verejná.

Predsedom skúšobnej komisie je odborný garant alebo lektor príslušného akreditovaného vzdelávacieho programu. Členmi skúšobnej komisie sú fyzické osoby, ktorých odborná spôsobilosť sa rovná úrovni lektora. Za člena skúšobnej komisie nemôže byť vymenovaný kandidát, ktorému by pôsobením v skúšobnej komisii mohol vzniknúť konflikt záujmov. Členmi skúšobnej komisie sú fyzické osoby, ktorých odborná spôsobilosť sa rovná úrovni lektora podľa zákona o ďalšom vzdelávaní. Za člena skúšobnej komisie nemôže byť vymenovaný kandidát, ktorému by pôsobením

v skúšobnej komisii mohol vzniknúť konflikt záujmov.

Ak sa účastník ďalšieho vzdelávania zo závažných dôvodov nemôže zúčastniť záverečnej skúšky v stanovenom termíne, môže vykonať záverečnú skúšku v náhradnom termíne určenom vzdelávacou inštitúciou, najneskôr však do 60 dní odo dňa ukončenia vzdelávania. Ak sa účastník ďalšieho vzdelávania nezúčastní záverečnej skúšky v náhradnom termíne, záverečnú skúšku vykonal neúspešne. Účastníkovi ďalšieho vzdelávania, ktorý neúspešne vykonal záverečnú skúšku, povolí na jeho žiadosť vzdelávacia inštitúcia vykonať opravnú záverečnú skúšku. Vykonať opravnú záverečnú skúšku možno len raz. Opravná záverečná skúška sa uskutoční najneskôr do 30 dní odo dňa neúspešného vykonania záverečnej skúšky. Vzdelávacia inštitúcia vydá na základe úspešného vykonania záverečnej skúšky absolventovi akreditovaného vzdelávacieho programu osvedčenie, ktoré platí na celom území Slovenskej republiky. Osvedčenie je verejnou listinou a vydáva sa na dobu neurčitú; jeho platnosť nemožno obmedziť ďalšími povinnosťami.

Škola alebo vysoká škola, profesijná organizácia alebo stavovská organizácia, organizácia zriadená ministerstvom na zabezpečenie alebo plnenie úloh v oblasti celoživotného vzdelávania, ktorej bolo vydané potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu, môže požiadať ministerstvo o udelenie oprávnenia v tomto akreditovanom vzdelávacom programe. Ministerstvo na základe odporúčania akreditačnej komisie udelí oprávnenie príslušnému žiadateľovi, ak predloží menný zoznam osôb, ktoré navrhuje za členov skúšobnej komisie; doklady o materiálnom a technickom zabezpečení potrebnom na vykonávanie skúšky; doklad o zaplatení správneho poplatku podľa osobitného predpisu a poskytuje vzdelávanie, ktoré je predmetom skúšky, po dobu najmenej dva roky. Ministerstvo rozhodne do 90 dní od doručenia žiadosti o udelenie oprávnenia. Oprávnenie pre školu alebo vysokú školu sa vydáva na dobu platnosti potvrdenia o akreditácii príslušného vzdelávacieho programu. Oprávnenie pre profesijné organizácie a stavovské organizácie sa vydáva na päť rokov. Oprávnenie je neprevoditeľné a neprechádza na právneho nástupcu. Oprávnenie zaniká, ak zanikne vzdelávacia inštitúcia, ktorej bolo vydané oprávnenie, uplynie doba platnosti oprávnenia alebo odníme oprávnenie ministerstvo a to v tom prípade, že poskytne nepravdivé alebo neúplné údaje v žiadosti o udelenie oprávnenia, závažným spôsobom poruší alebo opakovane porušuje zákonom presne definované povinnosti (napr. postup súvisiaci so záverečnou skúškou) alebo ak vzdelávacia inštitúcia požiada o odňatie oprávnenia.

Uznávanie výsledkov ďalšieho vzdelávania a overenie a hodnotenie odbornej spôsobilosti fyzickej osoby podľa kvalifikačného štandardu a hodnotiaceho štandardu danej čiastočnej kvalifikácie alebo úplnej kvalifikácie sa uskutočňuje skúškou. Žiadateľom o vykonanie skúšky môže byť fyzická osoba, ktorá najneskôr v deň konania skúšky dosiahla vek 18 rokov a má ukončenú povinnú školskú dochádzku a spĺňa ďalšie podmienky. Písomnú žiadosť o vykonanie skúšky zasiela uchádzač škole, vysokej škole, stavovskej organizácii, profesijnej organizácii alebo

organizácii zriadenej ministerstvom na zabezpečenie alebo plnenie úloh v oblasti celoživotného vzdelávania, ktorej bolo vydané oprávnenie. Žiadosť o vykonanie skúšky musí obsahovať meno, priezvisko a dátum narodenia uchádzača, adresu trvalého pobytu uchádzača a názov čiastočnej kvalifikácie alebo úplnej kvalifikácie, o ktorej overenie uchádzač žiada. Súčasne sa k nej priložuje úradne osvedčenú kópiu dokladu o dosiahnutom stupni vzdelania; úradne osvedčenú kópiu osvedčenia o absolvovaní akreditovaného vzdelávacieho programu, ktorý vedie k získaniu čiastočnej kvalifikácie alebo úplnej kvalifikácie, o ktorej overenie žiada alebo potvrdenie zamestnávateľa o najmenej 5-ročnej praxi v príslušnom odbore, potvrdenie o zdravotnej spôsobilosti na výkon príslušnej pracovnej činnosti, ak sa vyžaduje a doklad o zaplatení poplatku. Oprávnená vzdelávacia inštitúcia, ktorej bola doručená žiadosť o vykonanie skúšky, nesmie podmieniť vykonanie skúšky absolvovaním akreditovaného vzdelávacieho programu v tejto vzdelávacej inštitúcii. Odbornú spôsobilosť uchádzača pri skúške overuje a hodnotí skúšobná komisia oprávnenej vzdelávacej inštitúcie, ktorú tvorí predseda a traja ďalší členovia. Predsedu a ďalších členov skúšobnej komisie vymenúva štatutárny orgán oprávnenej vzdelávacej inštitúcie. Členom skúšobnej komisie je zástupca oprávnenej vzdelávacej inštitúcie, zástupca stavovskej organizácie alebo zástupca profesijnej organizácie, zástupca zamestnávateľov a zástupca príslušnej školy alebo vysokej školy odborne spôsobilý v odbore požadovanej čiastočnej kvalifikácie alebo úplnej kvalifikácie. Oprávnená vzdelávacia inštitúcia informuje najmenej desať dní vopred ministerstvo o mieste a čase konania skúšky a je oprávnená požadovať od uchádzača poplatok za vykonanie skúšky, ktorý je najviac 300 eur. Súčasne je oprávnená požadovať od uchádzača poplatok za vykonanie opravnej skúšky, ktorý je najviac 300 eur.

Oprávnená vzdelávacia inštitúcia zašle uchádzačovi do 90 dní odo dňa doručenia žiadosti o vykonanie skúšky oznámenie o termíne konania skúšky a zoznam požiadaviek na úspešné absolvovanie skúšky spolu s hodnotiacimi štandardmi na danú čiastočnú kvalifikáciu alebo úplnú kvalifikáciu. Skúšku možno vykonať najskôr po uplynutí 21 dní odo dňa doručenia oznámenia uchádzačovi, najneskôr však do štyroch mesiacov odo dňa doručenia žiadosti o vykonanie skúšky. Ak sa uchádzač zo zdravotných dôvodov alebo iných závažných dôvodov nemôže zúčastniť skúšky v termíne, môže s uvedením dôvodov písomne požiadať o určenie iného termínu konania skúšky. Žiadosť musí byť doručená oprávnenej vzdelávacej inštitúcii najneskôr dva dni pred pôvodným termínom konania skúšky. Zmeškanie tejto lehoty môže oprávnená vzdelávacia inštitúcia odpustiť uchádzačovi zo závažných dôvodov. Skúška je verejná a uskutočňuje sa pred skúšobnou komisiou oprávnenej vzdelávacej inštitúcie. Pred začatím skúšky uchádzač predloží predsedovi skúšobnej komisie na overenie odbornej spôsobilosti doklad totožnosti. Skúšku tvorí teoretická časť a praktická časť v závislosti od charakteru pracovnej činnosti, na ktorej výkon sa overuje dosiahnutá odborná spôsobilosť a ktorá je určená hodnotiacim štandardom. Uchádzač vykoná skúšku úspešne,

ak splní požiadavky určené v hodnotiacom štandarde. Skúšobná komisia sa na výsledku skúšky uznáva nadpolovičnou väčšinou hlasov všetkých svojich členov. Pri rovnosti hlasov rozhoduje hlas predsedu skúšobnej komisie. Predseda skúšobnej komisie kontroluje pripravenosť a organizáciu skúšky, odpovedá za priebeh skúšky a hodnotenie, dbá na to, aby sa skúška uskutočňovala podľa príslušného hodnotiaceho štandardu, kontroluje správnosť protokolu o skúške, podpisuje osvedčenie o čiastočnej kvalifikácii alebo osvedčenie o úplnej kvalifikácii a vypracúva správu o priebehu a výsledku skúšky.

Oprávnená vzdelávacia inštitúcia zašle uchádzačovi, ktorý vykonal skúšku úspešne, osvedčenie o čiastočnej kvalifikácii alebo osvedčenie o úplnej kvalifikácii do desiatich dní odo dňa vykonania skúšky. Ak uchádzač vykonal skúšku neúspešne, oprávnená vzdelávacia inštitúcia zašle uchádzačovi písomné oznámenie o výsledku skúšky do desiatich dní odo dňa vykonania skúšky. Uchádzač, ktorý vykonal skúšku neúspešne, môže požiadať do 15 dní odo dňa doručenia písomného oznámenia o výsledku skúšky oprávnenú vzdelávaciu inštitúciu o vykonanie opravnej skúšky alebo do 15 dní odo dňa doručenia výsledku preskúmania priebehu a výsledku skúšky. Opravná skúška sa uskutoční najneskôr do 60 dní odo dňa doručenia žiadosti o vykonanie opravnej skúšky. Oprávnená vzdelávacia inštitúcia vedie dokumentáciu o uskutočňovaní skúšok na overenie odbornej spôsobilosti, ktorú tvorí dokumentácia o obsahu a forme skúšky, zoznam účastníkov skúšky, zoznam členov skúšobnej komisie a správa o priebehu a výsledku skúšky.

Dokladom potvrdzujúcim úspešné vykonanie skúšky je osvedčenie o čiastočnej kvalifikácii alebo osvedčenie o úplnej kvalifikácii, ktoré oprávňuje držiteľa vykonávať odborné činnosti zodpovedajúcej čiastočnej kvalifikácii alebo úplnej kvalifikácii. Osvedčenie o čiastočnej kvalifikácii alebo osvedčenie o úplnej kvalifikácii je verejnou listinou a vydáva ho oprávnená vzdelávacia inštitúcia v štátnom jazyku. Oprávnená vzdelávacia inštitúcia vedie register účastníkov ďalšieho vzdelávania oznamuje tieto údaje ministerstvu.

Každý, kto neúspešne vykonal skúšku alebo opravnú skúšku, môže písomne požiadať ministerstvo o preskúmanie priebehu a výsledku skúšky alebo opravnej skúšky do 15 dní odo dňa doručenia písomného oznámenia o výsledku skúšky. Ministerstvo preskúma priebeh a výsledok skúšky v celom rozsahu, môže si vyžiadať správu o priebehu a výsledku skúšky, vyjadrenia skúšobnej komisie a uchádzača. Ministerstvo rozhodne o žiadosti do 60 dní odo dňa jej doručenia. Ak zistí, že priebeh a výsledok skúšky nezodpovedali riadnemu vykonaniu skúšky, najmä ak sa v priebehu skúšky vyskytli závažné nedostatky, ktoré mali vplyv na výsledok skúšky, alebo hodnotenie nebolo uskutočnené v súlade s hodnotiacim štandardom, nariadi vykonať opakovanú skúšku, inak žiadosť zamietne a výsledok skúšky potvrdí. Výsledok preskúmania priebehu a výsledku skúšky ministerstvo písomne oznámi uchádzačovi a oprávnenej vzdelávacej inštitúcii. Oprávnená vzdelávacia inštitúcia, ktorá vykonala skúšku, uskutoční opakovanú skúšku najneskôr

do 30 dní odo dňa doručenia výsledku preskúmania priebehu a výsledku skúšky. Skúšobnú komisiu tvoria piati členovia. Jedným z členov skúšobnej komisie je zástupca ministerstva. Oprávnená vzdelávacia inštitúcia nie je oprávnená požadovať od uchádzača poplatok za vykonanie opakovanej skúšky.

V Slovenskej republike je upravený systém národnej sústavy kvalifikácií, informačný systém ďalšieho vzdelávania, ako aj systém monitorovania a prognózovania vzdelávacích potrieb, ako aj funkčný systém kontroly. Národná sústava kvalifikácií je verejne prístupný register, ktorý obsahuje popis čiastočných a úplných kvalifikácií rozlišovaných a uznávaných v Slovenskej republike, požadovaných na výkon pracovných činností pre dané povolanie vo forme kvalifikačných štandardov a hodnotiacich štandardov. Systémovým rámcem pre tvorbu národnej sústavy kvalifikácií je najmä národná sústava povolání. Národnú sústavu kvalifikácií vytvára a aktualizuje ministerstvo v súčinnosti so zástupcami zamestnávateľov, zástupcami zamestnancov, zástupcami územnej samosprávy, zástupcami vzdelávacích inštitúcií a zástupcami ústredných orgánov štátnej správy. Ministerstvo zverejňuje a priebežne aktualizuje Národnú sústavu kvalifikácií v Informačnom systéme ďalšieho vzdelávania. Národný kvalifikačný rámec obsahuje úroveň klasifikácie kvalifikácií podľa súboru kritérií pre dosiahnuté vedomosti, zručnosti a schopnosti a je prepojením na úroveň Európskeho kvalifikačného rámca. Informačný systém ďalšieho vzdelávania je informačným systémom verejnej správy a jeho správcom je ministerstvo, pričom obsahuje register vzdelávacích inštitúcií, ktoré uskutočňujú akreditované vzdelávacie programy, register akreditovaných vzdelávacích programov, register účastníkov ďalšieho vzdelávania, prognózu vzdelávacích potrieb, Národnú sústavu kvalifikácií a register oprávnených vzdelávacích inštitúcií. Systém monitorovania a prognózovania vzdelávacích potrieb vytvára ministerstvo. Výstupom je prognóza vzdelávacích potrieb, ktorú ministerstvo zverejňuje v registri prognóz vzdelávacích potrieb každé tri roky. Prognóza obsahuje kvantitatívnu definíciu typov voľných pracovných miest, kvalitatívny popis obsahu kvalifikácií vyžadovaných trhom práce na obdobie, na ktoré sa táto prognóza vydáva, odvetvovú a regionálnu špecifikáciu kvalifikačných potrieb trhu práce a špecifikáciu podľa úrovne vzdelania. Prognóza vzdelávacích potrieb je nástrojom poradenstva o celoživotnom vzdelávaní, ktorý využívajú inštitúcie poskytujúce poradenské služby, ako aj ministerstvo na usmerňovanie ponuky celoživotného vzdelávania.

Dôležitou súčasťou systému je aj kontrola dodržiavania podmienok akreditácie vzdelávacieho programu a dodržiavanie podmienok, za ktorých bolo vzdelávacej inštitúcii udelené oprávnenie. Pri kontrole dodržiavania podmienok akreditácie vzdelávacieho programu ide o vedenie dokumentácie vzdelávacieho programu súvisiaceho s uskutočňovaním akreditovaného vzdelávacieho programu, hodnotenie úrovne uskutočňovaného vzdelávacieho procesu, dodržiavanie učebného plánu a učebných osnov, na základe ktorého bolo vydané potvrdenie o

akreditácii vzdelávacieho programu, overenie zodpovedajúceho personálneho, materiálneho a technického zabezpečenia vzdelávacieho programu v súlade s projektom vzdelávacieho programu, overenie pravdivosti dokladov o právnej subjektivite, názve a adrese vzdelávacej inštitúcie a splnenie povinností stanovené zákonom. Kontrola dodržiavania podmienok, za ktorých bolo vzdelávacej inštitúcii udelené oprávnenie sa zameriava na platnosť potvrdenia o akreditácii vzdelávacieho programu, dodržiavanie hodnotiacich štandardov ustanovených na hodnotenie čiastočnej kvalifikácie alebo úplnej kvalifikácie, na ktorú získala oprávnenie, overenie zodpovedajúceho personálneho, materiálneho a technického zabezpečenia potrebného na vykonávanie skúšky, overenie pravdivosti dokladov o právnej subjektivite, názve a adrese vzdelávacej inštitúcie, vedenie dokumentácie súvisiacej s uskutočňovaním skúšok a plnenie povinností podľa zákona.

1.4. Vyhláška ministerstva školstva

Podrobnosti zákona o celoživotnom vzdelávaní sú v slovenskej legislatíve upravené vo vyhláške ministerstva školstva,, ktorá predstavuje všeobecne záväzný právny predpis ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy SR vyhlásené v Zbierke zákonov SR (Slovensko-ústredný portál, 2021), ktorou sa ustanovujú podrobnosti o dokumentácii akreditovaného vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o obsahu žiadosti o akreditáciu vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania a o projekte vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o osvedčení o absolvovaní akreditovaného vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o náležitostiach osvedčenia o čiastočnej kvalifikácii a osvedčenia o úplnej kvalifikácii (Vyhláška č. 97/2010).

Hodnotenie kvality uskutočneného akreditovaného vzdelávacieho programu účastníkmi ďalšieho vzdelávania je zamerané najmä na aktuálnosť obsahu vzdelávania, kvalitu lektorského zabezpečenia a úroveň organizačného a materiálno-technického zabezpečenia vzdelávania.

Profil vzdelávacej inštitúcie obsahuje dátum vzniku vzdelávacej inštitúcie, informácie o predchádzajúcej činnosti z oblasti vzdelávania, zameraní a profesionálnej orientácii vzdelávacej inštitúcie, údaje o priestorovom, materiálnom, technickom a personálnom zabezpečení vzdelávacej činnosti. Vyhláška súčasne obsahuje súčasne vzory osvedčení o absolvovaní akreditovaného vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o čiastočnej kvalifikácii a o úplnej kvalifikácii.

ZÁVER:

Obsah analýzy súčasného stavu legislatívnej a právnej úpravy je možné zhrnúť do nasledujúcich konštatovaní a záverov:

Výchova a vzdelávanie v kontexte ľudských práv môžu pre rôznych ľudí predstavovať množstvo vecí. Ich koncept však smeruje k dosahovaniu cieľa, ktorým je samotné uplatňovanie ľudských práv ako prameňa práva a demokratickej hodnoty. Významnou skutočnosťou je, že tento cieľ zohráva pri definovaní výchovy a vzdelávania k ľudským právam dôležitú úlohu (Ekern, 2016). Napríklad Rada Európy v Charte výchovy a vzdelávania pre demokratické občianstvo a k ľudským právam (2010) definuje, že vzdelávanie zohráva kľúčovú úlohu pri presadzovaní základných hodnôt Rady Európy, ktorými sú demokracia, ľudské práva a právny štát“. Považuje sa za samozrejmosť, že všetky členské štáty majú národný systém vzdelávania a že prostredníctvom tohto systému dochádza aj k šíreniu kľúčových hodnôt (Council of Europe, 2021).

Právo každého na vzdelanie medzi ústavné práva garantované v Ústave Slovenskej republiky. Občania majú právo na bezplatné vzdelanie v základných školách a stredných školách, podľa schopností občana a možnosti spoločnosti aj na vysokých školách. Výchova a vzdelávanie sú z právneho hľadiska založené na cieľoch, medzi ktoré popri príprave na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti a rovnoprávnosti prístupu k výchove a vzdelávaniu so zohľadnením výchovno-vzdelávacích potrieb jednotlivca a jeho spoluzodpovednosti za svoje vzdelávanie, patrí aj princíp celoživotného vzdelávania

Celoživotné vzdelávanie je charakterizované ako všetky aktivity, ktoré sa uskutočňujú v priebehu života s cieľom zlepšiť vedomosti, zručnosti a schopnosti. Umožňuje získať čiastočnú kvalifikáciu alebo úplnú kvalifikáciu alebo doplniť, obnoviť, rozšíriť alebo prehĺbiť si kvalifikáciu nadobudnutú v školskom vzdelávaní, alebo uspokojiť záujmy a získať spôsobilosť zapájať sa do života občianskej spoločnosti. Úspešným absolvovaním ďalšieho vzdelávania nemožno získať stupeň vzdelania. Medzi druhy ďalšieho vzdelávania sa zaraďuje ďalšie odborné vzdelávanie, rekvalifikačné vzdelávanie, kontinuálne vzdelávanie, záujmové vzdelávanie, občianske vzdelávanie, vzdelávanie seniorov a iné vzdelávanie. Slovenská legislatíva obsahuje presné vymedzenie pojmov v oblasti celoživotného vzdelávania, ako aj definovanie vzdelávacích inštitúcií, medzi ktoré patria aj právnické a fyzické osoby podnikatelia. Tie popri svojich zákonných povinnostiach a termínoch notifikácie určitých činností, musí viesť aj presne stanovenú a definovanú dokumentáciu.

Dôležitou súčasťou zákonnej úpravy ďalšieho vzdelávania je aj problematika akreditácie, v súvislosti s ktorou je v slovenských podmienkach zriadená akreditačná komisia ako poradný orgán ministerstva. Predsedu akreditačnej komisie a členov akreditačnej komisie vymenúva minister školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky z odborníkov v oblasti ďalšieho vzdelávania. Dôležitou súčasťou systému akreditácie je aj odborná a lektorská spôsobilosť odborného garanta a lektora vzdelávacieho programu, ktorí musia spĺňať presne stanovené

požiadavky v závislosti od dosiahnutého vzdelania v príslušnom alebo inom odbore, praxe v odbore a doby lektorskej činnosti, ktoré sa dokladajú príslušnými dokladmi a potvrdeniami. Potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu je neprevoditeľné a neprechádza na právneho nástupcu vzdelávacej inštitúcie. Potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu pre školy sa vydáva na dobu uvedenia študijného odboru alebo učebného odboru pre príslušnú školu v sieti, pre vysoké školy na dobu platnosti príslušného akreditovaného vysokoškolského študijného programu a pre ostatné vzdelávacie inštitúcie sa vydáva na päť rokov. Vzdelávacia inštitúcia, ktorej bola odňatá akreditácia vzdelávacieho programu môže opätovne požiadať o akreditáciu programu najskôr po uplynutí dvoch rokov.

Dôležitou súčasťou vzdelávania z hľadiska validácia, hodnovernosti a procesu je ak klasifikačný a hodnotiaci proces. Jeho súčasťou sú aj záverečné skúšky, ktorú účastník vo vzdelávacom programe ukončuje vzdelanie, po absolvovaní najmenej 75 % výučby. Záverečná skúška sa uskutočňuje v písomnej forme, ústnej forme, praktickej forme alebo kombináciou všetkých foriem. Písomná forma a ústna forma záverečnej skúšky sa koná najneskôr do 15 dní po ukončení vzdelávania. Záverečná skúška je verejná. Vzdelávacia inštitúcia vydá na základe úspešného vykonania záverečnej skúšky absolventovi akreditovaného vzdelávacieho programu osvedčenie, ktoré platí na celom území Slovenskej republiky.

Vzdelávacie inštitúcie celoživotného vzdelávania, ktorej bolo vydané potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu, môže požiadať ministerstvo o udelenie oprávnenia v tomto akreditovanom vzdelávacom programe. Ministerstvo rozhodne do 90 dní od doručenia žiadosti o udelenie oprávnenia. Oprávnenie pre školu alebo vysokú školu sa vydáva na dobu platnosti potvrdenia o akreditácii príslušného vzdelávacieho programu, pre profesijné organizácie a stavovské organizácie sa vydáva na päť rokov. Oprávnenie je neprevoditeľné a neprechádza na právneho nástupcu. Uznávanie výsledkov ďalšieho vzdelávania a overenie a hodnotenie odbornej spôsobilosti fyzickej osoby podľa kvalifikačného štandardu a hodnotiaceho štandardu danej čiastočnej kvalifikácie alebo úplnej kvalifikácie sa uskutočňuje skúškou. Priebeh a výsledok skúšky môže byť predmetom preskúmania ministerstvom.

Z hľadiska komplexnosti s systémovosti ďalšieho vzdelávania je dôležitý aj systém národnej sústavy kvalifikácií, informačný systém ďalšieho vzdelávania, ako aj systém monitorovania a prognózovania vzdelávacích potrieb, ktoré sú legislatívne upravené. Dôležitou súčasťou systému je aj kontrola dodržiavania podmienok akreditácie vzdelávacieho programu a dodržiavanie podmienok, za ktorých bolo vzdelávacej inštitúcii udelené oprávnenie, vrátane sankčných opatrení.

Aktivity vzdelávacích inštitúcií (štátnych, verejných, súkromných inštitúcií; škôl, pracovísk, osvetových centier a pod.) majú, podľa európskych dokumentov (Reding, 2002) smerovať k vytvoreniu jednoduchého a transparentného rámca zahrňujúceho posúdenia kvalifikácií a

kompetencií; formulovania spoločných kritérií a pravidiel určovania kvality vzdelávania; formulovania jednotných zásad hodnotenia formálneho, neformálneho a informálneho vzdelávania a vytvorenia informačného poradenstva a poradenských služieb zameraných na celoživotné vedenie a pomoc ľuďom prostriedkami výchovy a vzdelávania.

Vzdelávanie dospelých a celoživotné vzdelávanie je definované zákonom ako všetky aktivity, ktoré sa uskutočňujú v priebehu života s cieľom zlepšiť vedomosti, zručnosti a schopnosti, vrátane ďalšieho vzdelávania umožňujúceho získať čiastočnú kvalifikáciu alebo úplnú kvalifikáciu alebo doplniť, obnoviť, rozšíriť alebo prehĺbiť si kvalifikáciu nadobudnutú v školskom vzdelávaní, alebo uspokojiť záujmy a získať spôsobilosť zapájať sa do života občianskej spoločnosti (Zákon č. 568/2009 Z.z.). Je súčasťou vzdelávacej sústavy Slovenskej republiky a jeho uskutočňovanie je verejná úloha.

Každý, kto prejaví záujem o ďalšie vzdelávanie, má právo vzdelávať sa v každom veku svojho života podľa podmienok ustanovených zákonom a podľa svojich schopností a záujmov a uskutočňuje v ustanovizniach ďalšieho vzdelávania rozličnými krátkodobými dlhodobými vzdelávacími aktivitami rôznych foriem (napr. seminár, školenie, kurz) v rozličných organizačných formách štúdia (štúdium popri zamestnaní, doplňujúce štúdium, rozširujúce štúdium, špecializačné štúdium, rekvalifikačné štúdium). Pre mnohých ľudí znamená druhú šancu v živote.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

BARTÁK, J. 2008. Jak vzdelávat dospělý. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008, 200 s. ISBN 978-80-87197-12-7

DRGONEC, J. 2015. Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax. Bratislava: C.H.Beck, 2015, 1622 s. ISBN 978-80-89603-39-8

EKERN, S. 2016. Ľudské práva ako prameň práva a demokratická hodnota: skúsenosti z Nórska, Bratislava: NOS, 2016, ISBN 978-80-89571-12-3

GAJDOŠÍKOVÁ, Ľ. 2012 In: Čič, M. a kol. Komentár k Ústave Slovenskej republiky. Žilina: Eurokodex, 2012, s.306

Memorandum o celoživotnom vzdelávaní. Bratislava : Ministerstvo školstva SR v spolupráci s európskou komisiou Direktoriátom pre vzdelávanie a kultúru, 2001. 87 s. ISBN 80-7100-923-7.

REDING, V. 2002. Lifelong Learning in Europe. In: Adult Education and Development. (Ed. Helmut HINZEN.) Bonn: IIZ DVV, s. 103-115. ISSN 0342-7633.

Zákony:

Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky

Ústavný zákon č. 227/2002 Z.Z o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu

Ústavný zákon 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd ako ústavný zákon Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky

Zákon č. 568/2009 Z. z. zákon o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov

PL.ÚS.5/93. Uznesenie z 18. mája 1994. ZNUÚS 1993-1994, s. 210-211

PL.ÚS 3/2008. Nález z 26. mája 2010. ZNUÚS 2010, s. 122-123

Vyhláška č. 97/2010 Ministerstva školstva Slovenskej republiky

Internetové zdroje:

Council of Europe portal, Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education, [online].[cit. 20.3.2021], Dostupné na: <https://www.coe.int/en/web/edc/charter-on-education-for-democratic-citizenship-and-human-rights-education>

Dohovor o základných právach a ľudských slobodách. [online]. [cit.10.2.2021]. Dostupné na:https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SLK.pdf

Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach. [online]. [cit.11.3.2021]. Dostupné na: <https://www.amnesty.sk/wp-content/uploads/2012/01/Medzinárodný-pakt-o-sociálnych-a-kultúrnych-právach.pdf>

Slovensko-ústredný portál verejnej správy. [online]. [cit.13.1.2021]. Dostupné z https://www.slovensko.sk/sk/agendy/agenda/_zakladne-pojmy-v-oblasti-pravn/

Kontakt

PhDr. Mgr. František Kašický, MBA, LL.M
kasickyf@gmail.com